

Mwy o arian yn eich poced

Canllaw i hawlio budd-daliadau
ar gyfer pobl dros oedran pensiwn

Materion ariannol

Cynnwys

Beth yw diben y canllaw hwn?	1
Sut mae defnyddio cyfrifiannell budd-daliadau Age Cymru	2
Sut gall Age Cymru helpu	3
Ar gyfer beth y gallech fod yn gymwys?	4
Pensiwn y Wladwriaeth: rydych yn ei haeddu gwnewch yn siŵr eich bod yn ei hawlio	8
Credyd Pensiwn: mae'n ychwanegu at eich incwm wythnosol	10
Help gyda'r Dreth Gyngor	12
Help gyda chostau tŷ	14
Help gyda chostau gwresogi: cartref cynhesach ar gyfer y gaef	16
Help gyda chostau brys neu gostau unigol	18
Help gyda chostau iechyd	20
Lwfans Gweini: arian ar gyfer eich anghenion gofal	22
Gwneud cais am Lwfans Gweini	24
Anghenion gofal cyffredin i'w cynnwys	25
Beth os bydd fy nghais am Lwfans Gweini yn cael ei wrthod?	26
Lwfans Gofalwr: arian ychwanegol i helpu gyda gofal	27
Newidiadau lles: terfyn budd-daliadau a'r Credyd Cynhwysol	28
Chwalu'r myth	30
Sefydliadau defnyddiol	32

Mae Age Cymru yn rhan o rwydwaith Age UK, sydd hefyd yn cynnwys Age NI ac Age Scotland. Mae partneriaid Age Cymru lleol ledled Cymru hefyd.

Mae'r daflen wybodaeth hon wedi cael ei pharatoi gan Age Cymru ac Age UK, ac mae'n cynnwys cyngor cyffredinol yn unig, y gobeithiwn y bydd o ddefnydd i chi. Ni ddylid dehongli unrhyw beth yn y daflen hon fel cyngor penodol ac ni ddylid dibynnu arni fel sail ar gyfer unrhyw benderfyniad neu weithred. Nid yw Age Cymru, Age UK, nac unrhyw un o'i is-gwmnïau, nac elusennau yn derbyn unrhyw atebolrwydd sy'n codi yn sgil ei defnydd. Ein nod yw sicrhau bod y wybodaeth mor gyfredol a chywir â phosibl, ond byddwch yn ymwybodol bod rhai meysydd yn newid o dro i dro.

Beth yw diben y canllaw hwn?

Bob blwyddyn, amcangyfrifir bod gwerth biliynau o bunnoedd o fudd-daliadau'r wladwriaeth, sydd i fod ar gyfer pobl ar incwm isel, heb gael eu hawlio gan bobl hŷn yn y DU. Allech chi fod yn un o'r bobl sy'n colli allan?

Os ydych chi'n 60 oed neu'n hŷn, gall fod gennych hawl i fudd-daliadau nad ydych wedi gallu eu hawlio o'r blaen. Gall y rhain eich helpu chi i gadw eich annibyniaeth a gwella eich safon byw trwy helpu gyda chostau tŷ, anghenion gofal neu gostau byw dydd i ddydd cyffredinol. Felly, mae'n werth darllen y canllaw hwn i weld a ydych yn hawlio popeth sy'n ddyledus i chi.

Os ydych chi neu eich partner yn derbyn budd-daliadau oedran gweithio, fel Lwfans Cyflogaeth a Chymorth, Lwfans Ceisio Gwaith, Credyd Cynhwysol neu Gymhorthdal Incwm, ewch i www.agecymru.org.uk/letstalkmoney i gael mwy o wybodaeth.

Mae'r holl ffigurau y cyfeirir atynt yn y canllaw hwn yn berthnasol rhwng Ebrill 2018 ac Ebrill 2019.

Mae'r canllaw hwn yn berthnasol ledled Cymru. Mae yna fersiynau eraill ar gael sy'n berthnasol i Loegr, Yr Alban a Gogledd Iwerddon.

Allwedd

Beth nesaf?

Mae'r symbol hwn yn dangos â phwy y dylech gysylltu ar gyfer y camau nesaf sydd angen i chi eu cymryd.

Sut mae defnyddio cyfrifiannell budd-daliadau Age Cymru

Gall cyfrifiannell budd-daliadau ar-lein Age Cymru eich helpu chi i weithio allan beth y gallech ei hawlio. Ar draws y DU, mae tua £3.4 biliwn heb gael ei hawlio gan bobl hŷn bob blwyddyn, felly gallech chi fod yn colli allan. Peidiwch â thybio nad ydych yn gymwys gan fod gennych chi ychydig o gynilion neu eich cartref eich hun. Hyd yn oed os ydych chi eisoes yn hawlio rhai budd-daliadau, efallai bod hawl gennych i dderbyn rhai eraill – nid oes drwg mewn gwirio. Mae'r gyfrifiannell budd-daliadau yn rhad ac am ddim, yn anhysbys ac yn gyfrinachol.

Cyn i chi ddechrau, bydd angen i chi wybod:

- faint o incwm rydych yn ei dderbyn o unrhyw fudd-daliadau, gwaith, pensïynau preifat neu ffynonellau eraill
- eich rhent neu costau tai
- eich cynilion
- band eich Treth Gyngor.

Bydd yn cymryd 10-15 munud yn unig i'w gwblhau, a gallwch weld adroddiad ynghylch sut gallech fod yn gymwys ar y diwedd, yn ogystal â darganfod sut i wneud cais.

Ewch i www.agecymru.org.uk/letstalkmoney neu, os nad oes gennych fynediad at y rhynggrwyd, gofynnwch i ffrind neu berthynas eich helpu.

Sut gall Age Cymru helpu

Os byddai'n well gennych siarad â chynghorydd cyfeillgar am hawlio budd-daliadau yn hytrach na llenwi'r ffurflenni eich hun, cysylltwch â changen leol Age Cymru i gael help.

- Gallwn esbonio pob budd-dal a gweithio allan beth y gall fod hawl gennych i'w dderbyn. Gall fod yn gyfuniad o fudd-daliadau a thaliad ôl-ddyddiedig hyd yn oed.
- Mewn rhai ardaloedd, gallwn eich helpu chi i wneud ceisiadau ac efallai y gallwn ymweld â chi adref i wneud hynny. Mae hwn yn ddewis da os ydych yn ei chael hi'n anodd gadael y tŷ neu os nad ydych yn hoffi siarad dros y ffôn.
- Ffoniwch linell Gyngor Age Cymru ar **08000 223 444** neu ewch i'ch cangen Age Cymru leol.

Os oes gennych unrhyw bryderon ynghylch arian, neu ynghylch talu eich biliau, ceisiwch wneud cais am help cyn gynted â phosibl cyn iddo ddod yn bryder hirdymor a all effeithio ar eich iechyd.

Ar gyfer beth y gallech fod yn gymwys?

Dyma drosolwg byr o'r budd-daliadau y gallech fod yn gymwys i'w derbyn, faint y gallech ei dderbyn, a ble yn y canllaw hwn y cewch fwy o wybodaeth.

Pensiwn y Wladwriaeth (gweler tudalennau 8–9)

Pwy all ei hawlio?

Y rhan fwyaf o bobl dros oedran Pensiwn y Wladwriaeth.

Faint (yr wythnos)?

Mae'r swm yn amrywio ac yn dibynnol ar ba system Pensiwn y Wladwriaeth yr ydych yn derbyn. Mae hyn yn dibynnu ar eich dyddiad geni (gweler tudalen 8).

Credyd Pensiwn – Credyd Gwarant (gweler tudalennau 10–11)

Pwy all ei hawlio?

Y rhan fwyaf o bobl ar incwm isel. Bydd yr oedran cymhwyso yn codi; ym mis Ebrill 2018 yr oedd yn 64 oed a chwe mis.

Faint (yr wythnos)?

Mae'r swm yn amrywio, ond bydd yn ychwanegu at eich incwm i £163.00 o leiaf ar gyfer pobl sengl a £248.80 ar gyfer cyplau.

Credyd Pensiwn – Credyd Cynilion (gweler tudalennau 10–11)

Pwy all ei hawlio?

Rhai pobl sydd dros 65 oed ac ar incwm cymedrol gyda rhai cynilion. Ni fyddwch yn gymwys ar gyfer yr elfen hon o'r Credyd Pensiwn os ydych wedi cyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth ar neu ar ôl Ebrill 6, 2016.

Faint (yr wythnos)?

Hyd at £13.40 ar gyfer pobl sengl neu £14.99 ar gyfer parau.

Y Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor (gweler tudalennau 12-13)

Pwy all ei hawlio?

Y rhan fwyaf o bobl ar incwm isel, p'un ai eu bod nhw'n rhentu neu'n berchen ar eu cartref.

Sut gall helpu?

Mae'r swm yn amrywio, ond gall dalu eich bil y Dreth Gyngor yn llawn (mae hyn yn arbennig o debygol os ydych yn derbyn rhan Credyd Gwarant y Credyd Pensiwn).

Budd-dal Tai (gweler tudalennau 14–15)

Pwy all ei hawlio?

Y rhan fwyaf o bobl ar incwm isel sy'n rhentu eu cartref.

Sut gall helpu?

Mae'r swm yn amrywio, ond gall dalu eich rhent yn llawn (mae hyn yn arbennig o debygol os ydych yn derbyn rhan Credyd Gwarant y Credyd Pensiwn).

Taliad Tanwydd Gaeaf (gweler tudalen 16)

Pwy all ei hawlio?

Y rhan fwyaf o bobl a aned cyn 6 Tachwedd 1953.

Sut gall helpu?

Un taliad blynyddol o £200 fel arfer os ydych yn iau nag 80 oed, a £300 os ydych yn 80 oed neu'n hŷn. Fel arfer, byddwch yn cael llai os ydych yn byw gyda phobl eraill sy'n cymhwyso.

Taliad Tywydd Oer (gweler tudalen 17)

Pwy all ei hawlio?

Y rhan fwyaf o bobl sy'n derbyn Credyd Pensiwn neu fudd-daliadau penodol eraill.

Faint (yr wythnos)?

£25 pan mae'r tywydd yn oer iawn.

Disgownt Cartref Cynnes (gweler tudalen 17)

Pwy all ei hawlio?

Y rhan fwyaf o bobl sydd ar incwm isel neu sy'n derbyn Credyd Pensiwn.

Sut gall helpu?

Mae'n ddisgownt unigol ar eich bil trydan gan eich cyflenwr ynni, rhwng mis Hydref a mis Mawrth fel arfer.

Help gyda chostau brys neu gostau unigol (gweler tudalennau 18–19)

Pwy all ei hawlio?

Pobl sy'n derbyn budd-daliadau penodol, neu sy'n wynebu argyfwng ac yn methu talu'r costau.

Sut gall helpu?

Mae amrywiaeth o help ar gael, gan ddibynnu ar eich amgylchiadau.

Help gyda chostau iechyd (gweler tudalennau 20–21)

Pwy all ei hawlio?

Y rhan fwyaf o bobl sy'n derbyn rhan Credyd Gwarant y Credyd Pensiwn, a phobl eraill sydd ar incwm isel.

Sut gall helpu?

Help gyda chostau triniaeth ddeintyddol, sbectol neu lensys cyffwrdd, a chostau eraill y GIG.

Lwfans Gweini (gweler tudalennau 22–26)

Pwy all ei hawlio?

Y rhan fwyaf o bobl 65 oed a hŷn ag anghenion gofal personol.

Faint (yr wythnos)?

£57.30 os oes angen help arnoch yn y dydd **neu** yn y nos.

£85.60 os oes angen help arnoch yn y dydd **ac** yn y nos.

Lwfans Gofalwr (gweler tudalen 27)

Pwy all ei hawlio?

Llawer o bobl sy'n gofalu am rywun ag anabledd neu broblem iechyd, am o leiaf 35 awr yr wythnos.

Faint (yr wythnos)?

£64.60

Pensiwn y Wladwriaeth: rydych yn ei haeddu – gwnewch yn siwr eich bod yn ei hawlio

Mae Pensiwn y Wladwriaeth yn seiliedig ar gyfraniadau Yswiriant Gwladol a chaiff ei dalu pan fyddwch yn cyrraedd oedran pensiwn.

Nes Ebrill 2010, oedran Pensiwn y Wladwriaeth oedd 65 oed i ddynion a 60 oed i fenywod. Ers hynny, mae oedran Pensiwn y Wladwriaeth i fenywod wedi bod yn codi'n raddol, i fenywod a aned ar neu wedi 6 Ebrill 1950. Erbyn Ebrill 2018, mi fydd oedran Pensiwn y Wladwriaeth i fenywod yn 64 oed a 6 mis. Erbyn Tachwedd 2018, mi fydd oedran Pensiwn y Wladwriaeth yn gyfartal i ddynion a menywod yn 65 oed. Yna, mi fydd yn codi i 66 oed erbyn Hydref 2020, a 67 oed erbyn Ebrill 2028. Gallwch wirio eich oedran Pensiwn trwy ffonio Cyngor Age Cymru neu ddefnyddio'r gyfrifiannell ar www.gov.uk/state-pension-age

Mae rheolau gwahanol ar gyfer Pensiwn y Wladwriaeth, yn ddibynnol ar bryd y byddwch yn cyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth.

Bydd pobl sydd wedi cyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth ar, neu cyn 6 Ebrill 2016, yn dod o dan y rheolau newydd ar gyfer Pensiwn y Wladwriaeth:

- O dan y system newydd, bydd swm wythnosol llawn yn cael ei roi i bobl sydd ag o leiaf 35 mlynedd o gyfraniadau neu gredydau Yswiriant Gwladol (YG). Bydd yn werth £164.35 yr wythnos, ond gallwch gael llai na hyn os nag oes digon o gyfraniadau/gredydau YG gennych, fel os ydych wedi contractio allan o gynllun pensiwn y Wladwriaeth ychwanegol.

Os cyrraeddoch oedran Pensiwn y Wladwriaeth cyn 6 Ebrill 2016:

- Byddwch yn parhau i gael Pensiwn y Wladwriaeth o dan yr hen system. Mi fydd rheolau yr hen system yn berthnasol hyd yn oed os ydych yn gohirio hawlio eich Pensiwn y Wladwriaeth tan ar ôl 6 Ebrill 2016. O dan yr hen reolau, mae Pensiwn sylfaenol llawn y Wladwriaeth, yn talu £125.95 yr wythnos os oes gennych o leiaf 30 mlynedd o gyfraniadau YG. Yn ogystal â Phensiwn sylfaenol

y Wladwriaeth, o dan yr hen system efallai y byddwch yn gallu cael Pensiwn Ychwanegol y Wladwriaeth (drwy Gynllun Pensiwn Enillion y Wladwriaeth (SERPS), neu'r Ail Bensiwn y Wladwriaeth) neu Fudd-dal Ymddeol Graddedig. Fel arfer, mae'r rhain yn seiliedig ar y swm rydych wedi'i ennill (ac felly'r swm a dalwyd gennyh drwy gyfraniadau YG).

A allaf ei hawlio?

Os cyraeddoch oedran Pensiwn y Wladwriaeth ar/neu ar ôl 6 Ebrill 2016:

- Rhaid eich bod wedi cael eich credydu gyda chyfraniadau YG drwy gydol eich blynyddoedd yn gweithio. O dan y system newydd byddwch angen o leiaf ddeng mlynedd o gyfraniadau. Mae'r swm y byddwch yn ei dderbyn yn dibynnu ar nifer y blynyddoedd o gyfraniadau.

Os cyraeddoch oedran Pensiwn y Wladwriaeth cyn 6 Ebrill 2016:

- O dan yr hen reolau efallai y byddwch yn gallu ychwanegu at eich Pensiwn Wladwriaeth yn seiliedig ar gyfraniadau eich gŵr, gwraig neu bartner sifil (os ydynt hefyd o oedran pensiwn). Mae hyn yn berthnasol os yr ydych wedi ysgaru, eich partneriaeth sifil wedi chwalu neu eich priod neu bartner sifil wedi marw.

Sut ydw i'n hawlio Pensiwn y Wladwriaeth?

Mae'r proses hawlio Pensiwn y Wladwriaeth yr un fath dan y system newydd a'r hen reolau.

Mae'r rhan fwyaf o bobl hŷn a hawl i bensiwn, ond mae dal rhaid gwneud cais ar ei gyfer. Os nad ydych wedi cael llythyr wrth y Wasanaeth Pensiwn tri mis cyn i chi gyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth, cysylltwch a'r Gwasanaeth Pensiwn (gweler tudalen 37).

**Beth
nesaf?**

Am ragor o wybodaeth, gweler ein canllaw rhad ac am ddim State Pension (copi Cymraeg Pensiwn y Wladwriaeth ar gael ar gais). Mae'r Adran Gwaith a Phensiynau hefyd yn cynhyrchu canllawiau am ddim yn ogystal â gwybodaeth ar-lein. I gael fwy o wybodaeth am y system Pensiwn newydd y Wladwriaeth ewch i www.gov.uk/new-state-pension. Am wybodaeth ar y system Pensiwn y Wladwriaeth cyn- 2016 ewch i www.gov.uk/state-pension.

Credyd Pensiwn: mae'n ychwanegu at eich incwm wythnosol

Mae dwy ran i'r Credyd Pensiwn – efallai y byddwch yn gymwys i dderbyn un ohonynt neu'r ddau.

- Mae'r Credyd Gwarant yn ychwanegu at eich incwm wythnosol i isafswm lefel gwarantedig a bennir gan y Llywodraeth.
- Mae'r Credyd Cynilion yn arian ychwanegol y byddwch yn ei dderbyn os oes gennych ychydig o gynilion neu os yw'ch incwm yn uwch na Phensiwn y Wladwriaeth sylfaenol.
- Ni allwch hawlio Credyd Cynilion os cyrraeddoch oedran Pensiwn y Wladwriaeth ar ôl 6 Ebrill 2016.

Mae'n werth hawlio Credyd Pensiwn, hyd yn oed os mai swm bach yn unig y byddwch yn ei gael, gan y gall eich helpu i gymhwyso ar gyfer budd-daliadau eraill fel Budd-dal Tai neu Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor.

A allaf ei hawlio?

Nid oes ffigwr uchafswm am gynilion i gael am Credyd Pensiwn, ond os oes gennych fwy na £10,000 mi fydd e yn effeithio'r swm y byddwch yn gallu hawlio.

Credyd Gwarant

- Mae'r isafswm oedran i gymhwyso ar gyfer Credyd Gwarant yn cynyddu'n raddol. Ym mis Ebrill 2018, fe fydd yn 64 oed a 6 mis, ac erbyn Tachwedd 2018 mi fydd e'n 65 oed. Gallwch wirio pryd y byddwch yn cymhwyso trwy ffonio Cyngor Age Cymru neu'r Gwasanaeth Pensiwn (gweler tudalen 34).
- Yn gyffredinol, gallech dderbyn Credyd Gwarant os yw'ch incwm wythnosol yn llai na £163.00 os ydych yn sengl

neu £248.80 os ydych yn gwpwl. Gallai'r swm yma fod yn llawer uwch os oes gennych anabled, yn ofalwr, eich bod yn berchen eich cartref gyda morgais neu yn talu daliadau gwasanaeth.

- Os ydych yn byw gyda phartner, un ohonoch yn unig all hawlio Credyd Pensiwn a byddwch yn cael eich asesu fel cwpwl.

Credyd Cynilion

- Yr isafswm oedran i gymhwyso ar gyfer Credyd Cynilion yw 65 oed.
- Cewch Credyd Cynilion os mae gennych beth cynilion neu os yw'ch incwm wythnosol yn uwch na Phensiwn y Wladwriaeth sylfaenol.
- Ni allwch hawlio Credyd Cynilion os cyrhaeddoch oedran Pensiwn y Wladwriaeth ar ôl 6 Ebrill 2016. Os ydych yn rhan o gwpl a bod un ohonoch wedi cyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth cyn 6 Ebrill 2016, efallai allwch ei hawlio.

Sut ydw i'n ei hawlio?

Gallwch hawlio Credyd Pensiwn trwy ffonio'r Gwasanaeth Pensiwn ar 0800 99 1234. Byddant yn gofyn cwestiynau i chi dros y ffôn ac yn llenwi'r ffurflen ar eich rhan. Fel arall, gallech ofyn iddynt anfon ffurflen atoch i'w llenwi adref.

**Beth
nesaf?**

Gweler ein canllaw rhad ac am ddim, *Credyd Pensiwn*, neu ewch i'ch cangen Age Cymru leol i gael mwy o wybodaeth.

Defnyddiwch ein cyfrifiannell budd-daliadau ar-lein ar www.agecymru.org.uk/letstalkmoney i ddarganfod beth ydych yn gymwys i'w dderbyn.

Help gyda'r Dreth Gyngor

Efallai eich bod chi'n gymwys i gael help ar gyfer eich bil y Dreth Gyngor trwy Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor eich awdurdod lleol (yn gyffredinol, mae'r meini prawf cymhwyso yr un peth ledled Cymru, er, mae rheolau Llywodraeth Cymru yn caniatáu awdurdodau lleol i wneud mân newidiadau i'w cynllun, os ydynt yn dymuno gwneud hynny).

Alla' i ei hawlio?

Gall y cymorth a dderbyniwch ddibynnu ar ffactorau fel:

- pa fudd-daliadau rydych yn eu derbyn
- eich oedran
- eich incwm
- eich cynilion
- gyda phwy rydych chi'n byw
- faint o'r Dreth Gyngor rydych yn ei thalu.

Efallai y byddwch yn cael mwy o help gan Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor os ydych yn derbyn budd-dal anabledd neu ofalwr.

Os ydych yn derbyn Credyd Gwarant, efallai bydd eich Treth Gyngor yn cael ei thalu'n llawn. Os nad ydych yn derbyn Credyd Gwarant, ond mae gennych incwm isel a llai nag £16,000 o gynilion, efallai y byddwch yn dal i gael ychydig o help.

Disgowntiau ac eithriadau

Efallai y gallwch wneud cais am ddisgownt neu eithriad, os yw eich eiddo'n wag - er enghraifft, os ydych chi wedi'i adael i fynd i'r ysbyty neu gartref gofal. Os ydych yn byw ar eich pen eich hun, gallwch gael gostyngiad o 25 y cant ar eich bil y Dreth Gyngor, ni waeth beth yw eich amgylchiadau ariannol. Dylai eiddo gael ei eithrio o'r Dreth Gyngor os yw'n rhandy i'r prif eiddo, cyn belled â bod yr unigolyn sy'n byw yn y rhandy yn berthynas dibynnol i bwy bynnag sy'n byw ym

mhrif ran y tŷ (er enghraifft, gall fod yn gymwys pan mae rhywun yn byw mewn rhandy nain). Os ydych yn dioddef o ddementia a'ch bod yn byw ar eich pen eich hun, mae'n bosib byddwch yn gymwys i gael eich eithrio rhag talu unrhyw Dreth Gyngor.

Gofynnwch i'ch cyngor lleol a yw'n cynnig unrhyw help arall, er enghraifft, os ydych yn ofalwr neu'n anabl, a bod eich cartref wedi cael ei addasu ar gyfer eich anghenion.

Sut ydwi i'n ei hawlio?

Cysylltwch â'ch cyngor lleol i weld a allwch hawlio help ar gyfer eich bil y Dreth Gyngor. Os oes angen help arnoch gyda'ch cais, cysylltwch â'ch eich cangen Age Cymru leol (gweler tudalen 31).

Beth nesaf?

I gael mwy o wybodaeth, gweler taflen ffeithiau rhad ac am ddim Age Cymru, *Y Dreth Gyngor yng Nghymru: gwybodaeth am y dreth a help y gallech ei gael tuag at eich bil.*

Defnyddiwch ein cyfrifiannell budd-daliadau ar-lein ar www.agecymru.org.uk/letstalkmoney i ddarganfod a oes gennych hawl i ostyngiad yn y Dreth Gyngor.

'Rwyf bellach yn cael Lwfans Gweini, mwy o Fudd-dal Tai a help ychwanegol gan Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor. Nawr, rwy'n gallu fforddio cymorth yn y cartref, sy'n dod unwaith yr wythnos.'

Help gyda chostau tŷ

Mae Budd-dal Tai yn eich helpu i dalu eich rhent os ydych yn denant.

Alla' i ei hawlio?

Mae'r help y byddwch yn ei dderbyn yn dibynnu ar:

- eich incwm
- eich cynilion
- gyda phwy rydych chi'n byw
- faint o rent rydych yn ei dalu
- faint o ystafelloedd sydd yn eich cartref, os ydych chi neu eich partner yn hawlio Credyd Cynhwysol (gweler tudalen 28).

Efallai y byddwch yn derbyn mwy o Fudd-dal Tai os ydych yn cael budd-dal anabledd neu ofalwr. Os ydych chi (neu chi a'ch partner) yn iau na'r oedran cymhwyso ar gyfer Credyd Pensiwn, efallai y bydd y terfyn budd-dal yn effeithio ar faint o Fudd-dal Tai y gallwch ei gael (gweler tudalen 28).

- Os ydych yn derbyn rhan Credyd Gwarant y Credyd Pensiwn, efallai y bydd y Budd-dal Tai yn talu eich rhent yn llawn. Os nad ydych yn cael Credyd Gwarant, ond bod eich incwm yn isel a gennych lai nag £16,000 o gynilion, efallai y bydd dal modd i chi gael ychydig o help.
- Os oes rhywun yn byw gyda chi – er enghraifft, mab neu ferch sy'n oedolyn a disgwylir iddo/iddi gyfrannu at y rhent – fel arfer, bydd swm yn cael ei dynnu o'ch Budd-dal Tai. Mae'r swm hwn yn dibynnu ar eu hamgylchiadau.

Taliadau tai yn ôl disgrisiwn

Os ydych yn cael Budd-dal Tai ac yn dal i'w chael hi'n anodd talu eich rhent, gallwch wneud cais am daliad tai yn ôl disgrisiwn. Cysylltwch â'ch cyngor lleol i gael ffurflen gais.

Cymorth ar gyfer llog ar forgais

Os ydych yn berchen ar eich cartref eich hun, ni allwch wneud cais am Fudd-dal Tai. Fodd bynnag, gallech fod yn cymwys i gael cymorth ar gyfer llog ar forgais fel rhan o'r Credyd Pensiwn. Mae ein taflen ffeithiau rhad ac am ddim, *Credyd Pensiwn*, yn cynnwys mwy o wybodaeth.

Sut ydw i'n ei hawlio?

Cysylltwch â'ch cyngor lleol i hawlio Budd-dal Tai. Os oes angen help arnoch i wneud cais, cysylltwch â'ch eich cangen Age Cymru leol i weld sut gallant eich helpu chi (gweler tudalen 31).

Beth nesaf?

I gael mwy o wybodaeth ar Fudd-dal Tai a thaliadau tai yn ôl disgresiwn, gweler ein taflen ffeithiau rhad ac am ddim, *Budd-dal Tai*.

Defnyddiwch ein cyfrifiannell budd-daliadau ar-lein ar www.agecymru.org.uk/letstalkmoney i ddarganfod a ydych yn gymwys i gael Budd-dal Tai a budd-daliadau eraill.

Help gyda chostau gwresogi: cartref cynhesach ar gyfer y gaeaf

Mae llawer ohonom yn poeni am brisiau tanwydd yn codi ond, trwy beidio â gwresogi ein cartrefi'n briodol, rydym yn amlygu ein hunain i glefydau sy'n gysylltiedig ag oerfel, megis trawiad ar y galon, strôc neu hypothermia hyd yn oed. Os cawsoch eich geni cyn 6 Tachwedd 1953 neu eich bod yn derbyn budd-daliadau penodol, fe gewch arian ychwanegol i'ch helpu chi yn y gaeaf.

Taliad Tanwydd Gaeaf

Mae Taliad Tanwydd Gaeaf yn daliad blynyddol i helpu gyda chostau gwresogi, a delir i aelwydydd sy'n cynnwys rhywun a aned cyn 6 Tachwedd 1953.

Alla' i ei hawlio?

Bydd y rhan fwyaf o bobl a aned cyn y dyddiad a nodir uchod yn cymhwyso i dderbyn y taliad yn 2018/19.

Yn 2017/2018, dyma oedd y taliadau:

- £200 os cawsoch eich geni wedi 24 Medi 1937.
- £300 os cawsoch eich geni cyn 25 Medi 1937.

Bydd y symiau hyn yn cael eu talu eto yn y gaeaf 2018/19, oni bai y bydd newidiadau yn y gyfraith cyn hynny. Fel arfer, byddwch yn cael llai os ydych yn byw gyda phobl eraill sy'n cymhwyso hefyd.

Sut ydw i'n ei hawlio?

Fel arfer byddwch yn cael Taliad Tanwydd Gaeaf yn awtomatig os ydych yn cael Pensiwn y Wladwriaeth neu Gredyd Pensiwn. Dylech gael lythyr i ddweud faint a pryd gewch y taliad.

Os nad ydych yn cael Pensiwn y Wladwriaeth neu Gredyd Pensiwn ond efallai eich bod yn gymwys, fe fydd angen i chi wneud cais.

I ofyn am eich taliad neu i wneud cais, ffoniwch linell gymorth Taliad Tanwydd Gaeaf ar 0800 731 0160, neu fel arall gallwch

lawrlwytho ffurflen cais o www.gov.uk/winter-fuel-payment/how-to-claim.

Dim ond unwaith yn unig y bydd angen i chi hawlio. Ar ôl hyn, dylech ei dderbyn fel mater o drefn bob blwyddyn, os na fydd eich amgylchiadau'n newid.

Taliad Tywydd Oer

Mae Taliadau Tywydd Oer yn cael eu talu i bobl cymwys pan mae'r tywydd yn oer iawn. Gallwch gael £25 ychwanegol yr wythnos pan fydd y tymheredd cyfartalog yn eich ardal wedi bod, neu y disgwylir iddo fod, yn 0°C (32°F) neu'n is am saith niwrnod rhwng mis Tachwedd a Mawrth.

Alla' i ei hawlio?

Dylech dderbyn Taliad Tywydd Oer fel mater o drefn os ydych yn derbyn Credyd Pensiwn neu fudd-daliadau penodol eraill. Cysylltwch â'r Gwasanaeth Pensiwn os ydych o'r farn y dylech fod wedi derbyn Taliad Tywydd Oer, ond eich bod chi heb ei dderbyn (gweler tudalen 34).

Disgownt Cartref Cynnes

Os ydych yn derbyn Credyd Pensiwn neu fod eich incwm yn isel, efallai bod gennych hawl i gael Disgownt Cartref Cynnes. Bydd yr arian hwn yn cael ei dynnu oddi ar eich bil trydan gan eich cyflenwr ynni. Mae'n ddisgownt unigol a roddir rhwng mis Hydref a mis Mawrth. Gwiriwch gyda'ch cyflenwr ynni neu gofynnwch i asiantaeth gynghori, fel Age Cymru. Darganfyddwch fwy ar www.gov.uk/the-warm-home-discount-scheme

**Beth
nesaf?**

Gweler canllaw rhad ac am ddim Age Cymru, *Yn gynnes dros y gaeaf*, i gael mwy o awgrymiadau ynghylch cadw'n gynnes mewn tywydd oer. Hefyd, gweler ein taflen ffeithiau rhad ac am ddim, *Help gyda chostau gwresogi yng Nghymru*. Galwch heibio eich cangen Age Cymru leol i gael mwy o help a chngor. I ddod o hyd i'ch Age Cymru agosaf, ffoniwch **0800 223 444** neu ewch i www.agecymru.org.uk/spreadthewarmth, i gael mwy o wybodaeth am gadw'n iach y gaeaf hwn.

Help gyda chostau brys neu gostau unigol

Os ydych yn wynebu cost nad ydych yn gallu ei thalu oherwydd eich bod yn byw ar incwm isel, neu oherwydd eich bod chi'n byw heb unrhyw arian o gwbl am ryw reswm, efallai y gallwch gael help.

- **Gall Taliadau Angladd** helpu os ydych yn gyfrifol am dalu am angladd. Byddant yn helpu gyda chostau claddu neu amlosgi a hyd at £700 ar gyfer costau eraill, fel ffioedd y trefnydd angladdau. I ddarganfod mwy, gweler ein canllaw rhad ac am ddim, *Pan fydd rhywun yn marw*, a thaflen ffeithiau rhad ac am ddim, *Cynllunio ar gyfer angladd*.
- **Gall Benthyciad Cyllidebu** rhwng £100 a £464 fod ar gael, os ydych yn derbyn Credyd Pensiwn, a bod angen i chi dalu am eitem hanfodol. Bydd angen i chi ei ad-dalu o'ch budd-daliadau wythnosol.
- **Gall Blaenswm Tymor Byr** eich helpu chi yn ystod y cyfnod rhwng gwneud cais newydd am fudd-dal a derbyn y budd-dal. Fel arfer, bydd angen i chi ad-dalu'r arian o fewn tri mis, o'ch budd-daliadau wythnosol.
- **Gall help o'r Gronfa Cymorth Dewisol** fod ar gael, os ydych wedi dioddef argyfwng neu drychineb, fel tân neu lifogydd, neu fod gennych gostau hanfodol eraill i'w talu, fel dodrefn, cysylltiad tanwydd, costau symud a chostau teithio brys. Mae'r Gronfa Cymorth Dewisol yn gynllun cenedlaethol yng Nghymru. Os byddwch yn derbyn help, bydd ar ffurf grant na fydd yn ad-daladwy, er efallai na fyddwch yn ei dderbyn ar ffurf arian parod - er enghraifft, efallai y byddwch yn cael cerdyn rhagdal.

Alla' i ei hawlio?

- Fel arfer, bydd angen i chi fod yn derbyn budd-daliadau penodol, fel Credyd Pensiwn neu Fudd-dal Tai. I fod yn gymwys ar gyfer Blaenswm Tymor Byr, bydd angen i chi ddangos eich bod chi mewn angen ariannol.

- Os oes gennych dros £2,000 o gynilion, bydd yn effeithio ar eich cymhwyster i dderbyn Benthyciad Cyllidebu. Nid oes unrhyw derfynau cynilion ar gyfer Taliadau Angladd.
- Mae dwy ran i'r Gronfa Cymorth Dewisol:
  - Mae Taliadau Cymorth Unigol wedi'u hanelu at alluogi pobl i barhau i fyw gartref yn annibynnol, neu os oes angen help i leddfu pwysau eithriadol neu frys y mae unigolyn a/neu ei deulu yn ei ddioddef - er enghraifft, anghenion cynyddol yn sgil salwch cronig, anabledd neu ddamwain. Gallech fod yn gymwys i dderbyn help os ydych yn cael budd-dal lles cysylltiedig ag incwm, fel Credyd Pensiwn neu Gymhorthdal Incwm. Fodd bynnag, bydd unrhyw swm ddyfarniad Taliad Cymorth Unigol gallwch dderbyn yn cael ei leihau, 'ar sail punt am bunt', ar gyfer unrhyw gynilion/cyfalaf sydd gennych chi neu eich partner.
  - Mae Taliadau Cymorth Brys yn darparu help mewn argyfwng neu drychineb, pan mae bygythiad uniongyrchol i iechyd neu les (er enghraifft, yn sgil tân neu lifogydd yn eich cartref). Mae Taliadau Cymorth Brys ar gael ar gyfer costau hanfodol yn unig. Hefyd, byddai angen i chi ddangos yn eich cais nad oes gennych chi fynediad at unrhyw adnoddau eraill a fyddai'n eich helpu chi drwy'r argyfwng.

Sut ydw i'n ei hawlio?

I wneud cais am Taliadau Angladd, Benthyciadau Cyllidebu a Blaendaliadau Tymor Byr, cysylltwch â'ch swyddfa Canolfan Byd Gwaith leol.

Dylid anfon ceisiadau ar gyfer y Gronfa Cymorth Dewisol i Wasanaethau Cyhoeddus Northgate (sydd wedi cael eu penodi gan Lywodraeth Cymru i redeg y cynllun ledled Cymru). Gweler tudalen 33 ar gyfer eu manylion cyswllt.

Beth nesaf?

I gael mwy o wybodaeth, gweler ein taflen ffeithiau rhad ac am ddim *Y Gronfa Gymdeithasol, Blaendaliadau Budd-dal a Darpariaeth Lles Lleol* neu cysylltwch â Chyngor Age Cymru ar **08000 223 444**.

Help gyda chostau iechyd

Mae presgripsiynau'r GIG yn rhad ac am ddim i bobl o bob oed yng Nghymru.

Mae gan unrhyw un dros 60 oed hawl i brawf llygaid y GIG rhad ac am ddim bob dwy flynedd hefyd (neu fel yr argymhellir gan eu hoptegydd), a gwiriad deintyddol y GIG rhad ac am ddim hefyd.

Os ydych yn derbyn rhan Credyd Gwarant y Credyd Pensiwn, byddwch yn cymhwyso fel mater o drefn i gael help tuag at gostau iechyd eraill y GIG:

- triniaeth ddeintyddol y GIG yn rhad ac am ddim
- taleb tuag at gost sbectol neu lensys cyffwrdd
- help gyda chostau teithio angenrheidiol i dderbyn triniaeth y GIG tra o dan ofal ymgynghorydd, neu yn dilyn atgyfeiriad gan feddyg teulu neu ddeintydd.
- wigiau a chymhorthion ffabrig y GIG yn rhad ac am ddim.

Os nad ydych yn derbyn rhan Credyd Gwarant y Credyd Pensiwn, ond bod eich incwm yn isel a bod gennych llai nag £16,000 o gynilion (naill ai ar eich pen eich hun neu ar cyd os ydych yn gwpwl), efallai y gallwch gael ychydig o help ar gyfer y costau uchod trwy Gynllun Incwm Isel y GIG. Os ydych yn byw mewn cartref gofal yn barhaol, y terfyn cynilion yw £24,000.¹

¹Yn y gorffennol, roedd terfyn cyfalaf Cynllun Incwm Isel GIG, i bobl a oedd yn byw mewn cartref gofal yn barhaol, yn dueddol o gyfateb i'r terfyn cyfalaf i gael cymorth gan awdurdodau lleol gyda ffioedd cartref gofal. Fodd bynnag, ar hyn o bryd, tra bo'r terfyn cyfalaf mewn perthynas â'r prawf modd cartref gofal wedi codi, yn y lle cyntaf, i £30K a nawr – ers 9 Ebrill 2018 – i £40K, mae Llywodraeth Cymru wedi nodi fod y terfyn yn parhau'n £24K ar gyfer Cynllun Incwm Isel GIG.

I ddarganfod mwy, ffoniwch Awdurdod Gwasanaethau Busnes y GIG ar 0300 330 1343 neu ewch i www.healthcosts.wales.nhs.uk/hafan

Sut ydw i'n ei hawlio?

Os ydych yn derbyn rhan Credyd Gwarant y Credyd Pensiwn, bydd gennych hawl i gael help ar gyfer costau iechyd y GIG fel mater o drefn (dangoswch eich hysbysiad dyfarnu fel prawf o'ch hawl).

Os nad ydych yn derbyn Credyd Gwarant ond eich bod chi'n bodloni'r meini prawf eraill, bydd angen i chi lenwi ffurflen gais. Gallwch gael un o'r rhain trwy ffonio llinell archebu'r GIG ar 0345 603 1108 neu casglwch un oddi wrth ddeintydd, optegydd neu ysbyty'r GIG.

Beth nesaf?

Gweler ein taflen ffeithiau rhad ac am ddim *Help gyda chostau iechyd yng Nghymru*. Gofynnwch i'ch eich cangen Age Cymru leol i gael mwy o wybodaeth neu help i lenwi'r ffurflen.

Lwfans Gweini: arian ar gyfer eich anghenion gofal

Os oes gennych chi broblem iechyd sy'n golygu bod angen help arnoch ar gyfer gofal personol, efallai y gallwch hawlio Lwfans Gweini, a chael arian ychwanegol bob wythnos i'ch helpu chi. Nid yw'r Lwfans Gweini yn dibynnu ar brawf modd, felly gallwch ei hawlio ni waeth beth yw eich incwm a'ch cynilion.

Bydd y raddfa a dderbyniwch yn dibynnu ar yr help sydd ei angen arnoch. Nid oes bwys a ydych yn cael yr help mewn gwirionedd; y peth pwysig yw bod ei angen arnoch. Gallwch ei wario ar ofal neu ofalwr, neu mewn unrhyw ffordd arall y dymunwch.

Mae dwy gyfradd wythnosol:

- **£57.30** (cyfradd isel) os oes angen help arnoch yn y dydd **neu** yn y nos
- **£85.60** (cyfradd uchel) os oes angen help arnoch yn y dydd **ac** yn y nos

---

Nid oes bwys a ydych yn cael yr help mewn gwirionedd; y peth pwysig yw bod ei angen arnoch

---

Alla' i ei hawlio?

- Rhaid eich bod chi'n 65 oed neu'n hŷn (Os ydych o dan 65 oed, efallai y byddwch yn medru hawlio Taliad Annibyniaeth Bersonol).
- Rhaid bod gennych chi salwch neu anabledd corfforol neu feddyliol.
- Rhaid bod angen help arnoch ar gyfer gofal personol, fel gwisgo neu ymolchi, neu gadw llygad arnoch i'ch cadw'n ddiogel, yn ystod y dydd neu'r nos.
- Rhaid bod gennych gyflwr neu angen iechyd tymor hir, a'ch bod chi wedi angen help am chwe mis, cyn i chi allu derbyn y Lwfans Gweini. Fodd bynnag, os ydych yn derfynol wael, gallwch hawlio ar unwaith.

Os ydych eisoes yn hawlio Lwfans Byw i'r Anabl neu Daliad Annibyniaeth Bersonol, byddwch yn parhau i dderbyn y taliadau hyn ar ôl eich pen-blwydd yn 65 oed. Os gofynnwyd i chi hawlio Lwfans Gweini yn lle eich budd-dal presennol, cysylltwch â'ch cangen Age Cymru leol.

Sut ydw i'n ei hawlio?

Gallwch gael ffurflen gais trwy ffonio llinell gymorth y Lwfans Gweini (gweler tudalen 31). Gallwch lawrlwytho ffurflen gais neu ddechrau cais ar-lein hefyd ar www.gov.uk/attendance-allowance

**Beth
nesaf?**

Mae ein taflen ffeithiau rhad ac am ddim *Lwfans Gweini* yn cynnwys mwy o wybodaeth. I gael help i wneud cais, cysylltwch â'ch eich cangen Age Cymru leol (gweler tudalen 31). Gweler tudalennau 24-26 i gael awgrymiadau ynghylch beth i'w gynnwys yn eich cais.

Gwneud cais am Lwfans Gweini

Mae'r rhan fwyaf o geisiadau am Lwfans Gweini yn cael eu penderfynu yn gyfan gwbl ar beth rydych chi'n ei roi ar y ffurflen gais, felly peidiwch â thanamcangyfrif eich anghenion. Ystyriwch yr holl bethau nad ydych yn gallu eu gwneud, neu'n cael anhawster eu gwneud, yn sgil eich cyflwr.

- Disgrifiwch unrhyw ddamweiniau neu gwympiadau rydych chi wedi eu cael wrth geisio gwneud pethau.
- Os ydych chi'n cael diwrnodau da a diwrnodau gwael, dylech lenwi'r ffurflen â manylion un o'r diwrnodau gwael, gan gynnwys pa mor aml maen nhw'n digwydd.
- Rhestrwch y pethau rydych chi'n ei chael hi'n anodd eu gwneud heb gymorth, hyd yn oed os ydych chi wedi datblygu ffyrdd arbennig i ymdopi â gweithgareddau penodol.
- Pwysleisiwch beth nad ydych yn gallu ei wneud yn hytrach na beth rydych yn gallu ei wneud. Beth fydd yn digwydd os na fyddwch yn derbyn yr help sydd ei angen arnoch? Rhowch enghreifftiau os yw hyn wedi digwydd yn y gorffennol.
- Canolbwyntiwch ar ba mor aml y mae arnoch angen help. Er mwyn cymhwyso i dderbyn cyfradd is y Lwfans Gweini, rhaid i chi ddangos eich bod angen help yn aml, yn ystod y dydd a gyda'r nos.
- Rhowch ddigon o wybodaeth yn eich geiriau eich hun am eich amgylchiadau personol, hyd yn oed os yw'n ymddangos yn ddibwys neu'n achosi embaras. Peidiwch â phoeni os oes angen i chi ailadrodd eich hun.
- Os oes yna elusen sy'n darparu cymorth a chefnogaeth i bobl gyda'ch cyflwr neu'ch anabledd chi, yna cysylltwch â nhw, i weld a oes ganddynt unrhyw gyngor penodol ar beth i'w gynnwys ar y ffurflen hawlio

Cofiwch nad yw'r Lwfans Gweini fel arfer yn ystyried problemau gyda gwaith tŷ, coginio, siopa a garddio.

Anghenion gofal cyffredin i'w cynnwys

Dyma rai enghreifftiau o beth i'w ystyried wrth esbonio eich anghenion gofal.

Ymolchi, cael bath a gofalu am eich ymddangosiad

A oes angen help arnoch i fynd i mewn ac allan o'r bath neu gawod; addasu rheolyddion y gawod; eillio; rhoi eli croen; golchi neu sychu eich gwallt?

Mynd i'r toiled

A oes angen help arnoch i addasu eich dillad ar ôl defnyddio'r toiled, er enghraifft, gan eich bod chi'n rhannol ddall; defnyddio'r toiled yn ystod y nos; newid eich dillad neu'r dillad gweld os byddwch yn cael damwain?

Gwisgo neu dynnu dillad

A oes angen help arnoch gyda ffasninau, carrai a botymau, er enghraifft, oherwydd arthritis, neu sylwi pan fo'ch dillad tu mewn tu allan?

Amser bwyd

A oes angen unrhyw help arnoch i fwyta ac yfed? Er enghraifft, os ydych chi wedi colli eich golwg, a oes angen i rywun ddweud wrthyhch ble mae'r bwyd ar eich plât, neu ddarllen bwydlenni?

Help gyda thriniaeth feddygol

A oes angen help arnoch i adnabod eich tabledi; darllen a deall cyfarwyddiadau ynghylch cymryd meddyginiaeth; rheoli cyflwr fel diabetes; adnabod a yw'ch cyflwr yn gwaethygu; addasu eich cymorth clyw?

Cyfathrebu

A oes angen help arnoch i ddeall neu glywed pobl, neu iddyn nhw eich deall chi; ateb y ffôn, ddarllen ac ysgrifennu llythyrau?

Goruchwyliaeth

A oes angen rhywun i'ch gwyllo chi rhag ofn i chi gael trawiad neu lewygu; rhag ofn bod gennych chi ddiffyg ymwybyddiaeth o berygl, neu y gallech fod yn berygl i chi eich hun neu i bobl eraill (er enghraifft, trwy adael y drws heb ei gloi neu adael y nwy i lifo?); neu rhag ofn i chi ddrysu, fod yn anghofus neu ffwmdrus? A oes angen rhywun i roi eich meddyginiaeth i chi ar gyfer ymosodiadau angina neu asthma; neu i helpu i'ch tawelu yn ystod pyliau o banig?

Symud o gwmpas yn ddiogel

A oes angen help arnoch i ddefnyddio grisiau; codi o gadair; mynd i mewn ac allan o'r gwely; symud yn ddiogel o un ystafell i un arall?

Beth os caiff fy nghais am Lwfans Gweini ei wrthod?

Os caiff eich cais ei wrthod, gofynnwch i asiantaeth gynghori, fel Age Cymru, a ddylech chi herio'r penderfyniad. Edrychwch ar yr holl anghenion cyffredin sydd wedi eu rhestru uwchben. Ydych chi wedi methu unrhyw un ohonynt?

Cofiwch y gall eich anghenion newid a chynyddu, felly hyd yn oed os nad ydych yn gymwys i dderbyn Lwfans Gweini nawr, efallai y byddwch yn gallu ei hawlio'n llwyddiannus yn y dyfodol.

Lwfans Gofalwr: arian ychwanegol i helpu gyda gofalu

Os ydych yn gofalu am rywun ag anabledd neu broblem iechyd, efallai y gallwch hawlio Lwfans Gofalwr.

Alla' i ei hawlio?

- Mae angen i chi fod yn treulio o leiaf 35 awr yr wythnos yn gofalu am unigolyn anabl. Nid yw o bwys a ydych yn byw gyda'r unigolyn ai peidio.
- Rhaid i chi fod yn gofalu am rywun sy'n derbyn Lwfans Gweini, rhan gofalu Lwfans Byw i'r Anabl (ar y raddfa uwch neu ganolog), rhan byw bob dydd y Taliad Annibyniaeth Bersonol (ar y naill gyfradd), Taliad Annibyniaeth y Lluoedd Arfog Lwfans Gweini Cyson.
- Rhaid i chi beidio â bod mewn addysg amser llawn nac yn ennill mwy na £116 yr wythnos.

Mae Lwfans Gofalwr yn £64.60 yr wythnos.

Os yw'ch Pensiwn y Wladwriaeth yn fwy na £64.60 yr wythnos, ni fyddwch yn derbyn Lwfans Gofalwr. Ond mae'n werth ei hawlio gan y gall eich cais arwain at gynyddu budd-daliadau eraill sy'n dibynnu ar brawf modd.

Siaradwch â'ch cangen Age Cymru leol cyn hawlio Lwfans Gofalwr, gan y gall leihau'r budd-daliadau y mae'r unigolyn yr ydych yn gofalu amdano yn eu cael.

Sut galla' i hawlio?

Cysylltwch â'r Uned Lwfans Gofalwr (gweler tudalen 32) i gael ffurflen gais. Neu, gallwch lawrlwytho ffurflen neu wneud cais ar-lein ar www.gov.uk/carers-allowance/how-to-claim

Beth nesaf?

I gael mwy o wybodaeth, gweler ein canllawiau rhad ac am ddim, *Lwfans Gofalwr, Cyngor i Ofalwyr a Gofalu am rywun â dementia*.

Newidiadau lles: terfyn budd-daliadau a'r Credyd Cynhwysol

Efallai eich bod wedi clywed am y cap budd-daliadau ac yn meddwl tybed a fyddant yn effeithio arnoch chi. Mae yna hefyd newidiadau i Gredyd Cynhwysol a allai effeithio ar gyplau lle mae un person o dan oed Credyd Pensiwn. Os ydych yn hyn nag oedran Credyd Pensiwn, mae'n annhebygol y byddwch yn cael eu heffeithio gan y newidiadau hyn.

Terfyn budd-daliadau

Mae'r terfyn budd-daliadau yn gyfyngiad ar faint y gallwch ei dderbyn mewn budd-daliadau, os ydych yn iau nag oedran Credyd Pensiwn. Mae hyn yn golygu os yw cyfanswm y budd-daliadau penodol a gewch yn uwch na'r terfyn cap budd-dal, bydd rhywfaint o arian yn cael ei dynnu oddi ar eich Budd-dal Tai neu Gredyd Cynhwysol. Bydd y DWP neu eich cyngor lleol yn cysylltu â chi os bydd y cap budd-dal yn effeithio arnoch chi. Mae'r cap budd-dal yn dibynnu ar ble rydych yn byw ac os ydych yn byw ar ben eich hunain neu fel cwpl.

Bydd pobl benodol o dan oedran Credyd Pensiwn wedi'u heithrio o'r terfyn budd-daliadau: er enghraifft, os ydych chi neu unrhyw un rydych chi'n byw gyda nhw yn hawlio budd-dal sy'n dibynnu ar brawf modd, neu sy'n derbyn budd-dal anabled. Ewch i www.gov.uk/benefit-cap i ddarganfod mwy.

Credyd Cynhwysol

Bydd Credyd Cynhwysol yn cymryd lle rhai budd-daliadau sy'n dibynnu ar brawf modd a delir i bobl oedran gweithio. Mae'n cael ei gyflwyno'n genedlaethol yn raddol. Yn yr ardaloedd lle caiff ei gyflwyno, yn y pen draw, bydd yn effeithio ar geisiadau newydd am Gredyd Pensiwn ar gyfer cyplau, lle mae un ohonynt yn hŷn na'r oedran cymhwyso ar gyfer Credyd Pensiwn a'r llall yn iau.

Adeg ei ysgrifennu, nid oedd y Llywodraeth wedi dweud pryd fydd y newid hwn yn effeithio ar gyplau, ond ni fydd yn debygol o fod cyn Rhagfyr 2018. Ar gyfer cyplau sydd eisoes yn derbyn Credyd Pensiwn, ni fyddant yn cael eu heffeithio pan fydd Credyd Cynhwysol yn cael ei gyflwyno yn eu hardal, a byddant yn gallu parhau i hawlio Credyd Pensiwn, oni bai bod toriad yn eu hawliad am ryw reswm.

Beth nesaf?

I gael gwybodaeth am fudd-daliadau ar gyfer pobl oedran gweithio, gan gynnwys Credyd Cynhwysol, gweler ein taflen ffeithiau, sydd am ddim, ar Fudd-daliadau ar gyfer pobl sy'n iau nag oedran Credit Bensiwn.

Chwalu'r myth

Mae rhai pobl yn colli allan ar fudd-daliadau gan eu bod nhw o'r farn, ar gam, nad ydynt yn gymwys, neu fod yn broses ymgeisio yn peri iddyn nhw beidio â gwneud cais.

A oes un o'r rhain yn berthnasol i chi?

'Mae fy incwm yn **rhy uchel.**'

Gall y terfyn incwm a chynilion ar rai budd-daliadau fod yn uwch na'r disgwyl, ac nid yw rhai ohonynt, fel Lwfans Gweini, yn ystyried eich incwm o gwbl.

'Rwy'n berchen ar fy nghartref fy hun, felly **ni fyddaf yn cael unrhyw beth.**'

Nid yw bod yn berchen ar eich cartref yn eich eithrio chi. Mae llawer o berchnogion tai hŷn yn gwneud ceisiadau llwyddiannus am Gredyd Pensiwn, er enghraifft.

‘Gallaf wneud yn
iawn hebddo.’

Rydych chi wedi talu i
mewn i'r system dreth trwy
gydol eich oes. Mae nawr yn
amser i chi gael rhywbeth yn ôl.
Ystyriwch pa gymorth ac offer a
allai eich helpu chi i barhau i fyw'n
annibynnol adref.

‘Mae
gwneud
cais yn rhy
anodd.’

Ar gyfer rhai budd-daliadau,
fel Credyd Pensiwn, un alwad ffôn
yn unig sydd angen i chi ei
gwneud, ac ni fydd angen i chi
llenwi ffurflen. Os oes ffurflen i'w
llenwi, gofynnwch i'ch cangen
Age Cymru leol a allan nhw eich
helpu i'w llenwi.

‘Nid wyf i eisiau
gofalwr i ddod
i'm cartref.’

Nid yw hawlio Lwfans Gweini
yn golygu bod rhaid i chi dalu
am ofalwr. Gallwch wario'r
arian mewn unrhyw ffordd
y dymunwch.

‘Rwyf eisoes wedi
cael gwybod **nad**
wyf yn cymhwyso.’

Mae cyfraddau budd-daliadau
yn newid bob blwyddyn, fel y
gall eich arian, felly gallai bod
yn werth gwneud cais newydd
bob blwyddyn.

Sefydliadau defnyddiol

Age Cymru

Rydym yn darparu gwybodaeth a chynghor i bobl yn ddiweddarach mewn bywyd drwy ein llinell gyngor dwyieithog, cyhoeddiadau ac ar-lein. I gael gwybod os oes partneriad Age Cymru lleol yn eich ardal chi ac i archebu copïau am ddim o'n canllawiau gwybodaeth a thafleuni ffeithiau, ffoniwch:

Age Cyngor Cymru 08000 223 444 (9am a 5pm, Llun - Gwener) neu anfonwch e-bost i: advice@agecymru.org.uk

Gallwch hefyd gysylltu â ni drwy lythyr:
Age Cymru, Tŷ John Pathy, 13/14 Cwrt Neptune,
Ffordd Blaen y Gad, Caerdydd, CF24 5PJ.

Gwefan: www.agecymru.org.uk/advice

Yn Lloegr, cysylltwch ag
Age UK: 0800 169 65 65
www.ageuk.org.uk

Yng Ngogledd Iwerddon, cysylltwch ag
Age NI: 0808 808 7575
www.ageni.org

Yn yr Alban, cysylltwch ag
Age Scotland: 0800 124 4222
www.agescotland.org.uk

Llinell gymorth Lwfans Gweini

Mae'n anfon pecynnau cais ar gyfer Lwfans Gweini.

Ffôn: 0800 731 0122
Ffôn testun: 0800 731 0317
www.gov.uk/attendance-allowance

Gofal a Thrwsio Cymru

Mae'n gweithio i sicrhau bod gan bob unigolyn hŷn gartrefi sy'n ddiogel ac yn briodol ar gyfer eu hanghenion.

Ffôn: 0300 111 3333

www.cymru.careandrepair.org.uk

Uned Lwfans Gofalwr

Mae'n darparu gwybodaeth ynghylch Lwfans Gofalwr, gan gynnwys cymhwyster a sut i wneud cais.

Ffôn: 0800 731 0297

Ffôn testun: 0800 731 0317

www.gov.uk/carers-allowance-unit

Gofalwyr Cymru

Mae'n darparu cymorth a chyngor i ofalwyr, gan gynnwys gwybodaeth am fudd-daliadau.

Ffôn: 0808 808 7777

www.carersuk.org/wales

Cyngor ar Bopeth

Canolfannau cyngori sy'n cynnig cyngor rhad ac am ddim, cyfrinachol ac annibynnol, wyneb yn wyneb neu dros y ffôn.

Ffôn: 03444 77 20 20

I ddod o hyd i fanylion am eich canolfan Cyngor ar Bopeth agosaf, ewch i www.citizensadvice.org.uk/cymraeg

Cronfa Cymorth Dewisol

I wneud cais am Daliad Cymorth mewn Argyfwng neu am Daliad Cymorth Unigol cysylltwch â:

Ffôn: 0800 859 5924 (rhad ac am ddim o linell dir)

Neu, i wneud cais ar-lein neu gael ffurflen drwy'r post, ewch i: <https://egluroarian.cymru/cronfa-cymorth-dewisol/>

Gov.uk

Hon yw wefan swyddogol Llywodraeth y DU, sy'n darparu gwybodaeth ar wasanaethau cyhoeddus, fel budd-daliadau, swyddi a phensiynau.

www.gov.uk/cymraeg

Y Ganolfan Byd Gwaith

Gall ddarparu gwybodaeth am Daliadau Angladd, Benthyciadau Cyllidebu a Blaensymiau Tymor Byr.

Ffôn: 0800 055 6688

Ffôn testun: 0345 608 8551

www.gov.uk/cysylltu-canol-fan-byd-gwaith

GIG Cymru

Mae'n darparu gwybodaeth am gyflyrau iechyd, triniaethau a gwasanaethau'r GIG yng Nghymru.

www.wales.nhs.uk/cym

Galw Iechyd Cymru: 0845 46 47

Y Gwasanaeth Pensiwn

Mae'n rhoi mwy o wybodaeth am Bensiwn y Wladwriaeth, Credyd Pensiwn a sut i wneud cais.

Llinell hawlio Pensiwn y Wladwriaeth: 0800 731 7898

Ffôn testun: 0800 731 7339

Llinell gymorth Credyd Pensiwn: 0800 99 1234

Ffôn testun: 0800 169 0133

www.gov.uk/contact-pension-service

Y Ganolfan Taliadau Tanwydd Gaeaf

Mae'n rhoi gwybodaeth a ffurflenni cais i hawlio'r taliad.

Ffôn: 0800 731 0160

Ffôn testun: 0800 731 0170

www.gov.uk/winter-fuel-payment

‘ Roeddwn yn gohirio hawlio budd-daliadau gan yr oedd y ffurflenni’n rhy gymhleth. Fe ddaeth cynghorydd Age Cymru i’n tŷ a’r helpu i’w llenwi. Rwyf bellach yn cael £56 ychwanegol yr wythnos a help gyda chostau tŷ.’

Allwch chi helpu Age Cymru?

A wnewch chi lenwi'r ffurflen roddi hon gyda rhodd o beth bynnag y gallwch fforddio ei roi, a'i dychwelyd i: Age Cymru, RHADBOST RLTL-KJTR-BYTT, 13/14 Cwrt Neptune, Ffordd Blaen y Gad, Caerdydd, CF24 5PJ. Fel arall, gallwch ffonio 029 2043 1555, dydd Llun i ddydd Gwener rhwng 9am a 5pm, neu ewch i www.agecymru.org.uk/donate. Diolch.

Manylion personol

Teitl:	Llythrennau cyntaf:	Cyfenw:
Cyfeiriad:		
Cod post:		
Ffôn:	E-bost:	

Trwy roi eich cyfeiriad e-bost a/neu eich rhif ffôn symudol, rydych yn cytuno i ni gysylltu â chi yn y dulliau hyn. Gallwch gysylltu â ni ar unrhyw adeg i ddatdangysgrifio o'n cyfathrebiadau.

Eich rhodd

Hoffwn roi rhodd o: £

Amgaeaf sic/arceb bost, yn daladwy i Age Cymru

Taliad â charden

Dymunaf dalu trwy (ticiwch) MasterCard Visa CAF CharityCard
 Maestro American Express

(Maestro yn unig)

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	Llofnod X
Dyddiad dod i ben	/	Rhif dyroddi	<input type="text"/>	<input type="text"/>		
		(Maestro yn unig)				

Datganiad cymorth rhodd

(ticiwch) Ydw, rydw i eisiau i Age Cymru drafod yr holl roddion yr wyf wedi'u rhoi dros y pedair blynedd cyn y flwyddyn hon, a phob rhodd y byddaf yn ei rhoi o ddyddiad y datganiad hwn, hyd nes i mi eich hysbysu fel arall, fel rhoddion Cymorth Rhodd. Cadarnhaf fy mod yn talu swm o dreth incwm/treth ar enillion cyfalaf, a fydd yn talu am faint fydd pob elusen a chlybiau chwaraeon amatur cymunedol yn eu hadhawlio ar fy rhoddion yn y flwyddyn dreth. Dyddiad: ___/___/___ Rwy'n deall nad yw trethi eraill, fel TAW a'r Dreth Gyngor, yn gymwys.

Mae Age Cymru yn elusen gofrestredig rhif 1128436. Mae'n gwmni cyfyngedig trwy warant ac wedi cofrestru yng Nghymru a Lloegr 6837284. Cyfeiriad swyddfa gofrestredig: Tŷ John Pathy, 13/14 Cwrt Neptune, Ffordd Blaen y Gad, Caerdydd, CF24 5PJ. Rydym yn gweithio mewn partneriaeth â phartneriaid Age Cymru lleol i ddarparu help uniongyrchol i dros filiwn o bobl bob blwyddyn. © Age Cymru 2017

Cefnogi gwaith Age Cymru

Rydym yn darparu gwasanaethau, cymorth, gwybodaeth a chyngor hanfodol i filoedd o bobl hŷn ledled Cymru.

Er mwyn cynnig canllawiau gwybodaeth rhad ac am ddim, fel y rhain, mae Age Cymru'n dibynnu ar haelioni ei gefnogwyr. Os hoffech eich helpu ni, dyma rai ffyrdd y gallech gymryd rhan:

1

Rhoi rhodd

Rhoi rhodd I roi rhodd i Age Cymru, llenwch y ffurflen roddi atodedig, ein ffonio ni ar **029 2043 1555** neu ewch i **www.agecymru.org.uk/donate**

2

Rhoddi eitemau i'n siopau

Rhoddi eitemau i'n siopau Trwy roddi eitem ddieisiau i un o'n siopau, gallwch helpu i gynhyrchu arian hanfodol i gefnogi ein gwaith. I ddod o hyd i'ch siop Age Cymru agosaf, ewch i **www.agecymru.org.uk/shop** a rhoi eich cod post yn y nodwedd chwilio 'Beth mae Age Cymru yn ei wneud yn eich ardal chi?'. Fel arall, ffoniwch **029 2043 1555**

3

Gadael rhodd yn eich ewyllys

Mae'r arian rydym yn ei dderbyn o roddion sy'n cael eu gadael mewn ewyllysiau yn hanfodol i ni barhau â'n gwaith. I ddarganfod mwy ynghylch sut gallech helpu yn y modd hwn, ffoniwch dîm etifeddiaeth Age Cymru ar **029 2043 1555** neu anfonwch neges e-bost at **legacy@agecymru.org.uk**

Diolch!

Beth ddylwn i ei wneud nawr?

I gael mwy o wybodaeth am y materion yr eir i'r afael â nhw yn y canllaw hwn, neu i archebu ein cyhoeddiadau, ffoniwch ni'n rhad ac am ddim ar **08000 223 444** neu ewch i www.agecymru.org.uk/letstalkmoney

Gall y canllawiau gwybodaeth canlynol fod yn ddefnyddiol:

- Lwfans Gweini
- Lwfans Gofalwr
- Credyd Pensiwn

Rydym yn cynnig ystod eang o gynhyrchion a gwasanaethau wedi'u cynllunio'n arbennig ar gyfer pobl yn hwyrach mewn bywyd. I gael mwy o wybodaeth, ffoniwch **0800 085 37 41**.

Os nad yw manylion cyswllt eich cangen Age Cymru leol yn y blwch isod, ffoniwch **08000 223 444** yn rhad ac am ddim.

